

Hvorfor heter vegene og stedene på Borgen det de heter?

Borgen (Børgen) med uttale Børje. Borgenvegen og Børgevegen er to sider av samme navn. Borgen har hentet sitt navn fra en gruppe gårder som ligger plassert rundt et forhøyet bergplatå. Det er en mulighet for at det på slutten av jernalderen lå en borg på fjellrabben ved gårdene, men det er ikke funnet spor etter dette. Naturen ligger til rette for det bl.a. med en naturlig kilde og utsyn i tre retninger og retrettmuligheter i den fjerde retningen.

- Bilde 1** Borgenvegen går rett gjennom tunene til tre av Borgen-gårdene, Borgen Store. Gårdene ligger som perler på en snor med våningshus på østsida og driftsbygninger på vestsida av vegen. Borgen Store har gitt navn til vegen og har bruksnr. 1 og er den første Borgen-gården. Betydningen og utviklingen av navnet antas å være slik: Burgwinjō - førsteleddet kommer fra «borg eller høyde» (som i Byrghini som det er skrevet i 1326). Sisteleddet –vin sier oss at gården er blant de tidligst ryddete gårdene i bygda og kommer av «naturlig eng». Skrivemåten ble deretter Byrgin, så Børgen [med uttale Bør´je] før det ble Borgen ifølge Ullensaker – en bygdebok bd.2. Talemåten i den lokale dialekten er fortsatt Børje.
- Bilde 2** I 1864 kom det skole i nærheten av krysset mellom det som nå er Gml. Kongsvingerveg, Kongsvingervegen og Borgenvegen på Borgen Lilles grunn. Skolen het Borgen skole, men ble lagt ned i 1906 i forbindelse med endringer av skolekretsene. Elevene ble nå sendt til de nye skolene på Ullinshof eller Lund.
- Bilde 3** I 1886 ble det opprettet meieri på Borgen, noe som ble starten på Borgen som tettsted. Det ser ut til at området tidlig har trukket til seg håndverkere, og gårdene her hadde mange husmannsplasser. Rundt meieriet ble det etter hvert flere etableringer, og etter at biltrafikken begynte, ble det bygget både bolighus og forskjellige næringslokaler knyttet til trafikken.
- Bilde 4** Borgen hadde flere butikker, post, bakeri, slakter og etter hvert bensinstasjon og bilverksted. Bilverkstedet er det eneste vi har igjen. Børge Brevhus ble lagt ned 1.5. 1968, men før nedleggelsen hadde det fått postnummer 2042.
- Bilde 5 og 6** Gamle Kongsvingerveg - Deler av denne vegen er den opprinnelige Vingerske kongeveg som ble gjort kjørbær på 1700-tallet og går videre på den Gamle Kongsvingervegen helt til Lund Grendehus eller Lundskolen som mange kaller det.
- Bilde 7** Daledammen – eller Borgendammen var det tidligste vannreservoaret på Borgen. Borgendammen var en liten dam som lå der parken ligger nå i krysset Karlstadvegen/Borgendammen hvor Borgen Vels parkhus ligger i dag. Dammen ble fylt igjen av redsel for drukningsulykker. Vegen forbi, som tidligere het Damvegen, heter nå altså Borgendammen.
- Vesledammen eller Lilledammen - Borgen fikk tidligere vann fra den nedre dammen, Vesledammen, som ble gravd ut ca. 1935. Dammen ga ikke nok vann til alle på Borgen. Det ble derfor bestemt at man skulle grave ut myra ovenfor der hvor Stordammen ligger i dag.

- Bilde 8 og 9** Stordammen – Dette skjedde i 1948/49 ved at flere av bøndene i omegn kom sammen og planla. Utgravingen startet vinteren 1951. Selv denne ble snart for liten, så seinere på 50-tallet ble Stordammen utvidet ytterligere mot nord-øst.
- Steinbekken – Steinbekken het bekken som rant inn i Stordammen. Seinere ble det altså bygget vannverk i Stordammen som fikk navnet Steinbekken vannverk.
- Bilde 10** Furukollen – Opprinnelsen til navnet var hytta ved navn Furukollen som lå på en kolle ovenfor der Borgen barnehage ligger i dag. Området hadde mange furuer. Uthuset tilhørende hytta står fortsatt.
- Bilde 11** Brennavegen – var havnehage for hester tidligere. Professor O. Rygh mener brenna-navn kommer av ordene brenning, f.eks. jord som er sviryddet, dvs. ryddet til dyrking ved brenning. Veggen tar av fra Børgevegen.
- Børgevegen – en forholdsvis ny veg som går inn til Johanne Borgens veg og Fredrik Borgens veg har fått navn etter den gamle skrivemåten på Borgen som blant annet ble brukt på brevhuset.
- Bilde 12** Skytterplassen – Her har det vært en skytebane/øvingsplass. Kanskje den eksisterte allerede i forbindelse med at Infanterikompaniet brukte Oppenplassen som ekserserplass noen år fra midten av 1700-tallet. Naboer har fortalt at standplassen var nede bak husene på gården Borgenbråten, nå Bråtan, og blinkene oppe hvor Skytterplassen ligger i dag.
- Karlstad – Karlstadvegen. I dag finnes det ingen eiendom som heter Karlstad, men veggen opp til det eldste boligfeltet på Borgen har navnet Karlstadvegen og den må jo ha fått navnet sitt fra eiendommen Karlstad. I forrige århundre lå det også ei lita hytta i skogen hvor det nå er boligområde, som ble kalt Karlstad.
- Småbruket Karlstad har opprinnelig hørt til Borgen, men ble slått sammen med Nedre Oppen rundt 1810 og i 1830-årene ble Borgenengen og Karlstad frasolgt Oppen. Seinere kom Karlstad igjen under Oppen, men bruket var da ikke bebodd. Nå er kun jordet tilbake. Karlstadjordet ligger opp mot bebyggelsen i den tidligere skogkanten. Der lå nok også huset til bruket Karlstad for der ligger det fortsatt rester etter en grunnmur. Det er også ei ile eller oppkomme der, ifølge nåværende eier av Karlstadjordet. Dessuten er det en topp eller haug der som kalles Karlstadtoppen.
- Bilde 13** Hvor navnet Karlstad kommer fra, er ikke godt å vite, for det virker ikke som det har bodd noen Karl på stedet. Markert på kartet fra 1800 som Carsta.
- Bilde 14** Bråtan – har fått navn etter småbruket Borgenbråten ved Myrhusvegen. Borgenbråten ble utskilt fra Borgen Store (bruk 7) i 1846. Hovedhuset er hovedsakelig fra denne tiden.
- Bilde 15** Fredrik Borgens veg – Fredrik Borgen var en vel ansett kunstmaler og født 24. november 1852 på Borgen Lille. Døpt 9. januar 1853 og navnet han fikk i dåpen var Hans Frederik. Gustav Borgen var hans fadder. Jfr. Folketellingen 1865 bodde han på Borgenbråten. Fredrik bodde som voksen i Oslo. Han malte få motiver fra Borgen, men reiste ellers Norge rundt og malte. Dette maleriet hans fra Lofoten henger i Alfhallen. Han døde i Kristiania 1907.

- Bilde 16** Johanne Borgens veg – Johanne Borgen, som var døpt Johanne Margarethe, var født i 1902 og vokste opp på Borgenfjellet. Fra hun var liten ville Johanne bare tegne. Som voksen gikk hun 4 år på Statens Kunst- og håndverksskole og studerte 2 år i tillegg. Seinere flyttet hun tilbake til Borgenfjellet og levde der sammen med broren Torbjørn. De drev småbruket sammen og hun malte. Johanne Borgen døde i 1986.
- Bilde 17** Furubakken i Borgen vest – har fått navnet etter bakken oppover fra Myrhusvegen i et område som før det ble utbygd, hadde mange furuer. Veggen fortsetter mot venstre på toppen av det tidligere Steinhølet. Mot høyre litt opp i bakken starter Utsiktsvegen.
- Utsiktsvegen – derfra er det flott utsikt utover jordene mot Ullensaker kirke og Romeriksåsene.
- Stordamringen – er bebyggelsen på toppen av bakken mot Stordammen. Bebyggelsen der vil danne en ring når det er ferdig utbygd.
- Bilde 18** Keise-bakken – ligger i skogen ovenfor Oppen. Det er en bratt bakke med en sving og navnet kommer av at hestene måtte holdes igjen nedover for at det ikke skulle gå for fort og at de skulle «keise» seg nedover. Å keise har mange betydninger, bl.a. skjene, løpe skjevt, fare hit og dit. Verbet er foreldet og kommer fra middelnedertysk: keisen.
- Oppen – som i lokal dialekt blir uttalt Oppi. Navnet kommer av upp (op) og vin (gressgang), altså Uppin, Opgården. Består av 2 bruk, Øvre og Nedre Oppen. Nedre Oppen var fra 1702 en embets- og officersgård. Her har det blant annet bodd både offiserer, lensmenn, fogder og leger.
- Bilde 19** Sandlykkja (Sandløyken) – Skomaker Karl Hansen bodde her i hvert fall fram til 1950. Han hadde verksted på kjøkkenet. Karl sydde støvler, men da han fikk hugget seg i beinet i en ulykke, laget han seg av praktiske grunner et kunstig trebein fra kneet og ned. Han gikk på ski og spilte i Borgen musikkorps.
- Bilde 20** Plassen eller Oppenplassen – var opprinnelig en del av Sandløyken og med parseller fra Øvre Oppen. Navnet kommer av at det den gang det bodde offiserer på Oppen, var en øvelsesplass for militære på stedet, en ekserserplass.
- Bilde 21 og 22** Stenslivegen er en del av den gamle ferdselsåren fra hovedtunet på Borgen, over Oppen og videre opp bak Uranienborg ned mot Rambydalsvegen. Det er fortsatt spor etter bebyggelse langs stien ned mot Rambydalsvegen. Der lå blant annet bruket Sten som er markert på NGOs kart (Norsk Kartverk) fra 1900 og som nok har gitt navn til veggen. Plassen var nok bebodd så seint som tidlig 1900-tallet. Det ble fraktet stein fra et brudd bak Oppenplassen. Muligens opphavet til navnet Sten.
- Bilde 23 og 24** Uranienborg – uttalt Oranin (Oranien) - Uranienborgvegen. Var før 1804 en husmannsplass under Øvre Oppen som ble frasolgt bruket. Den gang ble plassen kalt Oppenengen. 1831 fikk cand.jur Rasmus Rafn Borchsenius (seinere sorenskriver) skjøte på plassen. Fra nå av begynner navnet Uranienborg å dukke opp. Dette navnet er brukt både på et av de finere boligområdene i Oslo og er navnet på et par utenlandske observatorier. Navnet betyr sted med utsikt.

- Bilde 25** Plogstad – uttales Plokksta. Navneforsker O. Rygh mener navnet kan stamme fra det gamle danske mannsnavnet Plog. Skrivemåten var i 1514 Plogstadh og i 1578 Plogstad som i dag. Gården Plogstad er en tidligere fogd og sorenskrivergård.
- Bilde 26** Rambydalsvegen – Randbydalsvegen brukes også. I 1390-årene var skrivemåten på gården Ramfnaby. Ifølge Ullensaker – en bygdebok er navnet brukt i 1520-årene som Randeby. Ramby ble brukt på kart fra 1800. Randby er derimot blitt brukt på et kart fra NGO (Kartverket) fra 1827 og et annet kart fra 1852 og det står i den gamle bygdeboka at navnet ble brukt på gården fra 1838 til en gang før 1900 jfr. kart fra NGO. Randby ble brukt i omtale av gården ca. 1915 ifølge den nye bygdeboka.
- Myrhus – Myrhusvegen. Myrhus er et lite selveierbruk som i nyere tid er utskilt fra Lille Fladby med litt jord fra både Oppen og Plogstad. Myrhusvegen går fra Gml. Kongsvingervegen til gården Myrhus ved Randbydalsvegen. Har fått navnet fordi bruket ligger i et fuktig og myrlandt terreng.
- Bilde 27, 28, 29** Losje Kjeld Stub - Bygdas eldste forsamlingshus, lokalet til avholdsforeningen «Losje Kjeld Stub», ligger i Skomakervegen. Losjen ble bygget rundt 1890, men lokalt mener man at bygningen er eldre, og opprinnelig sto på gården Sørby. Kjeld Stub var fra Varberg i Sverige og var sogneprest i Ullensaker fra 1641 til sin død 1663. Han ble kalt krigerkongen pga. sin krigstjeneste i Brabant hvor han avanserte til ingeniørkaptein. Under Hannibalsfeiden dvs krigen mot Sverige (1643-1645) fikk han ansvaret for grensebevoktningen. Han virket også som ingeniør under krigen, som ved anlegget av en større skanse ved Eidskog kirke. Huset har i veldig mange år vært bolighus.
- Bilde 30 og 31** Skomakervegen – Det gamle skomakerverkstedet «Grinda» eller «Grotten» ble bygget ca. 1885. Skomakeren har gitt navn til veien. Dette var tidligere den gamle veien til Oppen. Skomaker Nils Aas kom fra Reierstad i 1933 og han hadde til å begynne med verksted i 2. etasje i Losjen. Etter krigen ble det verksted i «Grinda». Navnet Grinda kommer visstnok av at det var gjerde med grind som delte eiendommene Oppen og Borgen store akkurat der. Nils Aas sydde skistøvler for Gresvig og politistøvler. Nils og Johanne Aas hadde flere barn, noen ble boende på Borgen, mens andre flyttet til Vestfold. Deres sønn Ørnulf overtok driften sammen med søsteren Aslaug som sto for sømarbeidet på støvler og sko. Ørnulf har laget fotballstøvlene på bildet. Ørnulf Aas var i virksomhet til langt ut på 1990-tallet og var kjent i motorsykkelmiljøet for sine gode motorsykkelstøvler.
- Bilde 32** Saksevegen – På Borgen Lille (bruk 1) har det bodd flere som har hett eller blitt kalt Sakse. Den første var Sakse Hansen Borgen (f. ca. 1796). Hans sønn Hans Saksesen Borgen (f. 1853) fulgte deretter. Hans barnebarn Sverre Borgen (f. 1910) som overtok gården etter sin far, ble kalt Sakse.
- Bilde 33** Gustav Borgens veg – Gustav Olsen Borgen ble født i Kristiania i 1823, men vokste opp på Borgen Lille som kom i familiens eie i 1827. Han overtok gården etter sine foreldre i 1846. Jfr. Folketellingen 1865 var han Gaardbruger og selvejer. Gården hadde 2 hester, 6 kveg, 4 sauer, 1 gris og dyrket både korn og poteter. Gustav Borgen døde 4. mars 1897 på Borgen Lille hvor han da var føderådsmann hos sin sønn Ole Gustavsen Borgen.

Snekkerstuvegen – Ved siden av oppkjøringen til skolen, Dugnadsvegen, ligger Snekkerstua. Selv om bygningene på småbruket er fra 1900-tallet, utgjør bruket et viktig bygningshistorisk miljø. Her bodde i sin tid snekkeren Johan Andersen.

- Bilde 34** Dugnadsvegen – er vegen som leder opp mot Læringsverkstedet Borgen idrettsbarnehage, Borgen skole og Alfhallen. Navnet er en anerkjennelse av den gode dugnadsånden som alltid har eksistert på Borgen. Beboerne her har alltid vært supergode på dugnad. Tidligere ble alt gjort på dugnad, selv veglysene ble satt opp på dugnad på 1960-tallet, Stordammen ble bygget på dugnad og idrettsplassen ble til på dugnad ved at massen fra dammen ble lagt ut på det som skulle bli idrettsplass. Borgens stolthet, Alfhallen er også bygget på dugnad. All denne dugnaden har ført til godt samhold i bygda.
- Bilde 35** Lyshaug – Lyshaug markerer ankomsten til tettstedet Borgen østfra. Markert på kartet fra 1800. Ligger ved Gml. Kongsvinger veg.
- Bilde 36** Borgenfjellet – eller Fjellet. Her bodde maleren Johanne Borgen. Hvorfor det ble kalt Fjellet er usikkert. Borgenfjellet ble selveierbruk før 1900, utskilt fra Borgen Store.
- Bilde 37,38,39** Meierivegen – Borgen Meieri fra 1886 lå ved den tidligere Rv2. Denne traseen ble stengt og heter nå Meierivegen. Meieriet fikk flere diplomer for osten sin som ble produsert fra 1922 til 1936. Meieriet ble nedlagt i 1955. Samvirkelaget som lå i samme bygg, fortsatte driften der fram til bygget brant i 1958. Seinere flyttet butikken opp på toppen vis a vis innkjøringen til Kåstadalléen.
- Bilde 40 og 41** Kåstadalléen – Kåstad. Med uttale kå`sta. Veggen har navn etter gården Kåstad som har husene til bruk 2 som ligger innerst i alléen. Tidligere gikk det en veg som «krysset» E16 og Rv2 og som førte ned til ytterligere ett bruk med navnet Nedre Kåstad. Disse bygningene er nå revet. Opprinnelsen til navnet er usikker ifølge O. Rygh.
- Bilde 42** Kåstadvegen – er en avstikker fra Kongsvingervegen og leder i dag ned til gården Kåstadhagen.
- Bilde 43** Holen gård – Navnet kommer av ordet Høil som betyr haug eller rundaktig høyde. Man mener at husene tidligere har ligget på en høyde ved vegen noe lenger sør. Gården fikk gjestgiveribevilling i 1699 og drev som skystasjon. Driften fortsatte til rundt 1850 og gården har i dag bygninger fra 18- og 1900-tallet. Flere av dem er flyttet fra Nes. En smie er nylig restaurert og satt opp igjen på tunet.
- Kongsvingervegen er den «nygamle» vegen til Kongsvinger, den som tidligere var Rv2 før E16 forbi Borgen ble ferdigstilt høsten 2006.
- Bilde 44 og 45** Sørbyvegen – leder ned til gårdene Østre og Vestre Sørby og har navn etter gårdene. I middelalderen ble navnet på gårdene skrevet Saurby eller Saurbæ. Første ledd i navnet betyr søle og hentyder ifølge O. Rygh til en fuktig, myret grunn. Annet ledd er by, byr (bær) som betyr gård.

- Bilde 46 og 47** Nafstadvegen – har fått navnet etter Nafstadgårdene. Navnet Nafstad kommer ifølge O. Rygh av mannsnavnet Knaprr som var i bruk på 1300- og 1400- tallet. Gården skulle derfor hett Knapstad, men gjennom årene har K'en bortfalt og navnet er blitt Napstad, og seinere Nafstad. Dagens navneform ble brukt første gang i 1722.
- Bilde 48,49,50** Ingjervegen har fått navnet sitt fra Ingjer gård som var en av Ullensakers mest betydelige gårder i eldre tid og fram til 1900-tallet. Ingjer er blitt skrevet på mange måter opp gjennom årene siden 1400-tallet, f.eks. som Ingegjerde, Engier, Ingier og Ingjer. Ifølge O. Rygh kan navnet komme av ordet «engi» altså eng.